

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/144098,Operacja-polska-NKWD-inicjatywy-IPN.html>
2021-09-28, 03:37

„Operacja polska” NKWD - inicjatywy IPN

„Operacja polska” NKWD jest najbardziej nieobecny w naszej narodowej pamięci ludobójstwem XX wieku. 11 sierpnia 1937 r. szef NKWD Nikołaj Jeżow podpisał – wcześniej zatwierdzony przez Biuro Polityczne Komitetu Centralnego WKP(b) z Józefem Stalinem na czele – rozkaz operacyjny nr 00485. Rozpoczęte w jego wyniku systematyczne i masowe mordy oznaczały śmierć co najmniej 111 tys. osób uznanych za naszych rodaków. O takiej liczbie ofiar mówią dokumenty, ale była ona z pewnością większa. Niektórzy historycy piszą nawet o 200 tys. zamordowanych. Każdy Polak mieszkający wówczas w Związku Sowieckim mógł zostać uznany za szpiega i wroga rewolucji. NKWD przeprowadzało aresztowania według list przygotowanych przez administrację lokalną. Ciężkie podejrzenia o jakikolwiek związek z Polską, najdrobniejszy przejaw przywiązania do polskości czy wiary w zupełności wystarczały do tego, by zostać uznany za winnego. O przebiegu akcji Jeżow na bieżąco informował samego Józefa Stalina, który na doniesienia przekazane jesienią 1937 r. zareagował słowami: „Bardzo dobrze! Wykopujcie dalej i usuwajcie ten polski brud”. Najczęściej aresztowano mężczyzn, zazwyczaj w nocy. Śledztwa były pobieżne. Torturami zmuszano aresztowanych, by przyznawali się do rzekomych win i wydawali kolejne niewinne osoby. Skazanych mordowano najczęściej strzałem w tył głowy, głównie w podziemiach więzień NKWD lub podmiejskich lasach. Zwłoki wrzucano do wcześniej wykopanych dołów. Pozostali, którzy otrzymali łagodniejsze wyroki, trafiali do łagrów rozsianych na rozległych terenach całego Związku Sowieckiego. Wielu osadzonych zmarło z wycieńczenia, chorób lub w wyniku przemocy stosowanej przez stalinowskich oprawców. W 2016 r. ustawowo rozszerzono zakres działalności Instytutu Pamięci Narodowej o zbrodnie popełnione od 8 listopada 1917 r. W ten okres wpisała się „operacja polska” NKWD z lat 1937-1938, dzięki licznym inicjatywom podejmowanym przez IPN zaczynająca być w zbiorowej pamięci.

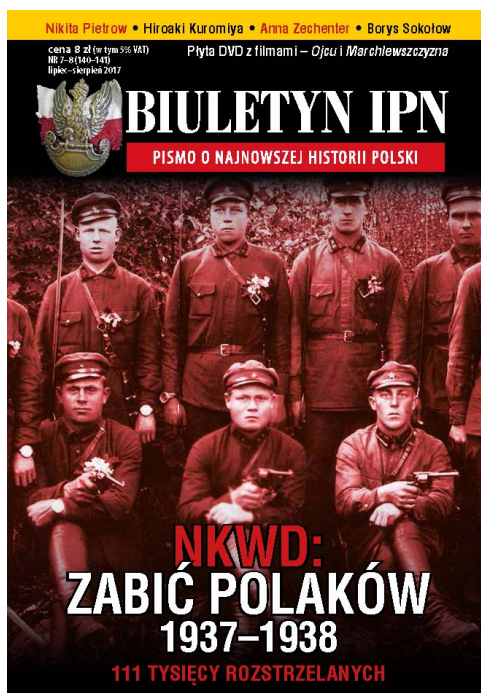
Ze wstępu dr. Jarosława Szarka, prezesa Instytutu Pamięci Narodowej
do broszury o działaniach IPN dotyczących „operacji polskiej” NKWD

PRZYWRACANIE - UPAMIĘTNIANIE - UPOWSZECHNIANIE
Działania IPN dotyczące operacji antypolskiej NKWD
1937-1938

(broszura do pobrania)

[Biuletyn IPN nr 7-8/2017](#)

[Polecamy publikacje IPN z serii „Polska i Ukraina w latach trzydziestych - czterdziestych XX wieku. Nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych”](#)

[Portal „Operacja polska” NKWD 1937-1938](#)

Katalog wystawy „Rozkaz nr 00485. Antypolska operacja NKWD na sowieckiej Ukrainie 1937-1938”

